

OLAYLAR ve GÖRÜŞLER

TARİHİ ESER
KAÇAKÇILIĞI

Prof. Dr. Faruk EREM

Tarihi eser kaçakçılığı şekil değiştirmiştir. Örgüt halinde çalışan gruplara rastlanmaya başlanmıştır. Şüphe yok ki, turizmin her memlekette tesviki zarureti, tarihi eser kaçakçılığını önlemekte bazı güçlükler getirmiştir. Memleketimizden kaçırılan eserlerin miktarının resmen bilinenlerin pek üstünde olduğundan kuşku duymaktayız.

Memleketimiz için denetim pek güçtür. Zira tarihi eserler belli bölgelerde toplanmıştır, dağınmıştır. Bu nedenle gözetim kolay olmamaktadır. Yeni kazılar, yeni bölgeleri ortaya çıkarmaktadır. Bazı köylü vatandaşlarımızca yapılan kaçak kazılar birkaç parça esyanın bulunmasını sağlamakta beraber tahrip edici de olmaktadır. Bazı bölgelerin «kazi için yasak bölge» olarak ilân edilmesi gereklidir. Ayrıca köylülerimizin bulunduğu tarihi eserlerin satın alınabilmesi için bölge müzelerinin emrine daha fazla tahsisat verilmesinde zaruret vardır.

Öte yandan arkeolojik bilgilerin geçen yüzyıla kıyasla genişlemiş olması ve kazi tekniğindeki ilerleme, bilimin yanında ticari ve milletlerarası gizli bir piyasanın doğmasına da sebep olmuştur.

Hırsızlık biçimleri

Müze hırsızlığı ile varlığı resmen bilinmeyen harici hırsızlık arasında fark vardır. Müzeden hırsızlıklara, hattâ silâh teh-

didi ile eser gasbına her memlekette rastlanır. Bu nitelikte birkaç olaya Türkiye'de de rastlanmış ve koruma tedbirlerinin çok zayıf olduğunu bu olaylar ortaya koymuş, fakat takviye tedbirleri yine de savaştırmıştır.

Tarihi eser hırsızlığının bir sonucu da şudur: Büyük boydaki eserlerin nakli, saklanması, nihayet pahalıya satılması kolay olmamaktadır. Bu sebeple eserlerin, bazı parçalarının kırıldığı, hattâ kıymeti büyük bir tablonun ufak parçalara bölünerek satıldığı görülmüştür.

Turist kılığı altında gelen hırsızlardan bazıları, gerçekten tarihi eser uzmanıdır.

Nenin çalınacağını veya gizlice satın alınacağını iyi bilmektedirler.

Gizli satışlarda «antika eşya satıcılığı» yapan dükkânların aracılığı zabıtanın işini güçleştirmektedir. Zira bu dükkânlarda tarihi değeri olmamakla birlikte antika eşyalar bulunmaktadır. Fakat bu arada gerçekten tarihi olan bir esyanın da gizlice satılması kolaylıkla başarılabilmektedir. Antika eşya ticareti yapanların denetimi, fişlenmesi, belli bazı satışlar için müsaade usulünün yaratılması isabetli olur.

Müzelerimizde değeri büyük eserlerimizin fotoğraflarını ihtiva eden ayrı dosyaların

bulunması ve hırsızlık olayında bunların derhal yayınlanması suretiyle esyanın el değiştirilmesinin güçleştirilmesi faydalı bir tedbirdir. Hattâ Interpol bunu özel bir bültenle sağlamak yoluna gitmektedir.

Tarihi eserin yalnız o memleketin bilimsel, sanat ve hattâ maddi mamelekine girdiği, bu sebeple tarihi eser kaçakçılığı ile mücadele edildiği ileri sürülmemelidir. Esasındâ tarihi eser hırsızlığı ve kaçakçılığı bütün insanlığın mamelekine zarar vermektedir. Kaçırılan ve çalınanın artık, başka bir devletin resmî müzesine girmesi imkânı kalmamıştır. Çalınan eser, gizli ellerde ticaret metai halinde devretmekte, insanların bunlardan en geniş surette bilgi almasına engel olmaktadır.

Sonuç

Mülkiyeti hangi devlete ait olursa olsun tarihi eserler insanlığın malıdır. Bu nedenle, milletlerarası dayanışma olmaksızın bu kaçakçılığı önüne geçilemez. Birleşmiş Milletler üyeleri arasında, tarihi eser kaçakçılığı ile mücadelede işbirliğini sağlayacak çalışmalara başlanmıştır. Türk Hükümetinin bu çalışmaları çabuklaştırmakta gayretli olmasında büyük faydalar vardır.